

Sportuok BE PATYČIŲ!

Reikalingos priemonės: projektorius, kompiuteris (filmukui parodyti), atspausdinti situacijos aprašymai vaikams

Patyčiomis vadinamas įvairus elgesys, kai vaikai žemina, skaudina vieni kitus. Tai gali būti kabinėjimasis, pravardžiavimas, erzinimas, stumdymas, mušimas, įvairių daiktų atiminėjimas, apkalbinėjimas, ignoravimas, gąsdinimas, piktų, erzinančių SMS žinučių ar elektroninių laiškų siuntinėjimas. Kviečiame su vaikais pasižiūrėti 3 filmukus, kuriuose vaizduojamos patyčių situacijos sporte ir juos aptarti.

1 filmukas: „Sportuok BE PATYČIŲ: išdrįsk būti herojumi“ (<https://youtu.be/g0fOi0QS-sg>)
FILMUKO IDĖJA: Patyčios paprastai vyksta tuomet, kai jas supa stebėtojų būrys. Neretai patyčių situacijų stebėtojai skatina arba prisideda prie patyčių, užuot jas sustabdytų. Netgi nieko nedarymas, vien buvimas pasyviu patyčių stebėtoju, skatina skriaudėją ir toliau elgtis netinkamai ir tęsti užgauliojimus. Kiekvienas patyčias stebintis mokinys gali padėti stabdyti patyčias, aiškiai parodydamas, kad joms nepritaria. Kartais pakanka tiesiog pasakyti, kad „tai nejuokinga“ ar kitaip parodyti savo nepritarimą vykstančiam užgauliojimui, kad besityčiojantis žmogus suklustų dėl savo elgesio ir nustotų taip elgtis.

Po filmuko peržiūros iš pradžių galima užduoti bendrus klausimus:

- Kokios mintys, įspūdžiai ar jausmai kilo, žiūrint šį filmuką?
- Kaip manote, kokia šio filmuko pagrindinė mintis?

Konkretesni diskusiniai klausimai apie filmuką ir patyčių dalyvius:

- Kaip galėjo pasijausti patyčių iniciatoriai, kai Mindaugas parodė draugiškumą Andriui? O kaip pasijuto Andrius?
- Kaip manote, kaip Mindaugo sureagavimas paveikė patyčių iniciatorius?
- Kaip jums atrodo, kaip patyčių iniciatorius veikia stebėtojų neįsitraukimas?
- Kodėl patyčias stebintys mokiniai neretai būna pasyvūs patyčių stebėtojais?
- Kas galėtų paskatinti patyčių stebėtojus užstoti skriaudžiamą vaiką ar kitaip padėti sustabdyti patyčias?
- Kaip patyčių stebėtojai gali reaguoti, jeigu mato ar sužino apie vykstančias patyčias, kad padėtų jas sustabdyti?

Diskusiniai klausimai apie elektronines patyčias:

- Ką žinote apie elektronines patyčias? Kaip jos vyksta? Kuo skiriasi ir ar jos yra panašios į realiame gyvenime vykstančias patyčias?
- Kaip galima apsisaugoti nuo elektroninėje erdvėje vykstančių užgauliojimų?
- Į ką galima kreiptis pagalbos elektroninių patyčių atveju?

2 filmukas: „Sportuok BE PATYČIŲ: būk stiprus kreiptis pagalbos!“
(<https://youtu.be/pcltkSnluuI>)

FILMUKO IDĖJA: Patyčių situacijose visuomet stebimas jėgų disbalansas, kai skriaudžiamas vaikas yra silpnesniojo pozicijoje. Besityčiojantys vaikai dažniausiai būna keliese, turi stebėtojų palaikymą, todėl vienam užgauliojamam vaikui ypatingai sunku kažką atsakyti, o tuo labiau sustabdyti tyčiojimąsi. Suaugusiųjų vaidmuo, stabdant patyčių situacijas, yra ypatingai svarbus ir be jų įsikišimo tyčiojimasis retai kada liaujasi. Todėl labai svarbu skatinti vaikus kreiptis pagalbos į suaugusius, kuriais pasitiki. Vaikai gali vengti apie patiriamas patyčias pasakoti suaugusiems dėl įvairių dalykų (bijo, kad nuo to patyčios tik sustiprės; abejoja, kad suaugusieji sureaguos tinkamai; nežino, į ką kreiptis pagalbos; pasipasakoti trukdo įvairios netinkamos nuostatos, pavyzdžiui, kad papasakojimas apie patyčias yra skundimas). Tačiau tik papasakojus apie patyčias yra galimybė padėti skriaudžiamam vaikui ir užkirsti joms kelią.

Po filmuko peržiūros pradžioje galima užduoti bendrus klausimus:

- Kokios mintys, išpūdžiai ar jausmai kilo, žiūrint šį filmuką?
- Kaip manote, kokia šio filmuko pagrindinė mintis?

Specifiškesni diskusiniai klausimai apie filmuką ir kreipimąsi pagalbos:

- Kaip jautėsi Tomas, kai aikštelėje išgirdo užgauliojimus?
- Kaip kitų tyčiojimas gali veikti skriaudžiamus vaikus (savijauta, tam tikri įgūdžiai, mokymosi rezultatai ir pan.), o kaip bendrą grupės atmosferą?
- Kaip vertinate trenerio įsikišimą į patyčių situaciją?
- Koks suaugusiųjų reagavimas patyčių situacijose gali padėti jas sustabdyti?
- Kodėl nemažai patyčias patiriančių vaikų apie tai nepasakoja suaugusiems? Kas tam trukdo?
- Kas galėtų paskatinti daugiau vaikų papasakoti mokytojams, tėvams ar kitiems suaugusiems, kuriais pasitiki, apie patiriamas ar stebimas patyčias?

3 filmukas: „Sportuok BE PATYČIŲ: stabdyk patyčias ramia reakcija ir humoru!“
(<https://youtu.be/SqwCJWItYMA>)

FILMUKO IDĖJA: Patyčių situacijose skriaudėjai ne tik skaudina, įžeidinėja ir visaip žemina skriaudžiamuosius, bet ir kaltina juos dėl vykstančių patyčių. Skriaudėjai bando parodyti, kad skriaudžiami vaikai „prisiprašo“ patyčių, kad jie yra kalti, kad su jais „kažkas ne taip“ (blogai ar gerai mokosi ar žaidžia, vienaip ar kitaip atrodo, turi ar neturi kažko ir t.t.). Neretai skriaudžiami vaikai tuo patikti ir patys ima save kaltinti dėl patiriamų patyčių,

išgyventi gėdą, menkavertiškumą, nepasitikėjimo savimi jausmus bei vengia kreiptis pagalbos.

Tačiau svarbu žinoti, kad joks vaikas nėra kaltas dėl patiriamų patyčių ir niekas neturi teisės iš jo tyčiotis. Nors už patyčių situacijų sprendimą yra atsakingi suaugusieji ir be jų įsikišimo patyčios retai kada liaujasi, patyčias patiriantys vaikai taip pat gali stengtis rodyti nepritariamą patyčioms. Tai toli gražu nėra paprasta, tačiau to su vaikais galima mokytis. Aiškus ir nedviprasmiškas „stop“ skriaudėjams, įvardinimas, kad toks jų elgesys nepriimtinas, nepatinka, ar parodymas, tarsi tavęs patyčios neskaudintų, kartais gali mažinti skriaudėjų interesą tęsti užgauliojimus.

Taigi svarbi žinia skriaudžiamam vaikui: tu nesi kaltas dėl patiriamų patyčių ir jokių būdu nenusipelnei tokio elgesio; tikėk ir pasitikėk savimi, nes šaipymasis ir žeminimas, kurių patiri – nesusiję su tuo, kas esi, kaip jautiesi ir ką sugebi; turi teisę drąsiai pasakyti skriaudėjams „ne“, liepti liautis ar kitais neagresyviais būdais išreikšti savo nepritariamą.

Po filmuko peržiūros iš pradžių galima užduoti bendrus klausimus:

- Kokios mintys, įspūdžiai ar jausmai kilo, žiūrint šį filmuką?
- Kaip manote, kokia šio filmuko pagrindinė mintis? Specifiškesni diskusiniai klausimai apie filmuką ir reagavimą į patyčias:
 - Kaip jautėsi Lukas žaidimo metu?
 - Kaip Luko reagavimas į užgauliojimus galėjo paveikti Nojų ir Džiugą?
 - Kaip paprastai patyčias patiriantys vaikai reaguoja į užgauliojimus? Ką esate pastebėję savo kasdienybėje? Kokie reagavimo būdai atrodė efektyvūs, o kurie ne?
 - Kodėl patyčių situacijose svarbu skriaudėjams atsakyti neagresyviu būdu? Kuo agresyvus atsakas gali būti pavojingas?
 - Kaip dar patartumėte patyčias patiriantiems vaikams reaguoti patyčių situacijose?

ŠALTINIS: „Vaikų linija“, bepatyciu.lt, 2017